

Overgenomen uit: Begijnhofkrant 42 (2013) 9 -13

CONCERT 60 JAAR BEGIJNHOFMUSEUM IN TURNHOUT

27 september 1953 - 27 september 2013

Jeannine Corthals

Op 27 september 2013 vierde de vzw De Vrienden van het Begijnhof van Turnhout 60 jaar Begijnhofmuseum. In samenwerking met de Stad Turnhout en TRAM 41 werd aan de 'De Vrienden van het Begijnhof van Turnhout', de bewoners van het begijnhof en de genodigden van TRAM 41 een jubileumconcert aangeboden. Het barokensemble Il Gardellino vertolkte werk van Johann Sebastian Bach en Antonio Vivaldi.

Hugo Vanden Bossche, voorzitter van De Vrienden van het Begijnhof, overliep de geschiedenis van 60 jaar Begijnhofmuseum.

Hugo Vanden Bossche, voorzitter van de vzw De Vrienden van het Begijnhof van Turnhout, verwelkomde de aanwezigen en gaf een kort overzicht van de geschiedenis van het Begijnhofmuseum. “Op zondagnamiddag 27 september 1953 opende, met de toelating van de Commissie van Openbare Onderstand, pastoor Frickel in het Sint-Jansconvent het Begijnhofmuseum. Hij deed dat samen met de dat jaar verkozen grootjuffrouw De Boer, haar acht begijnen, Louis Goris en kerkelijke en wereldlijke overheden. Nu, exact 60 jaar later, bezit het begijnhof en dus Turnhout een uniek museum, waar het begijnenerfgoed dat nog beschikbaar is, wordt getoond. Nergens anders vindt men zo’n uitgebreide, waardevolle en mooie collectie.”

De waardering van de bezoekers uit binnen- en buitenland voor het museum staafde Hugo met enkele getuigenissen uit het Bezoekersboek:

“Het was een echte belevenis, de moeite waard. Blijf dit in stand houden. Een mooi museum, geeft een goed beeld van hoe het begijnhof was. Prachtig initiatief, vriendelijk onthaal, mooie verzameling en herinnering aan lang vervlogen tijden. Bedankt en doe zo verder!”

“Beautiful museum, a memorable moment.” (United Kingdom)

“I am very impressed with the size and the history. The gardens are beautiful. Thank for your warm welcome.” (Canada)

“This exceeds our expectations. We had read about it in the UK and made a special expedition. Lovely! Thank you.”

“Quel merveilleux et émouvant endroit!”

De internationale interesse voor dit begijnenerfgoed illustreerde hij met een opsomming van de 23 landen van herkomst van de bezoekers. Vanuit Australië, Azerbeidjaan, Brazilië, Canada, China, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Ierland, Italië, Japan, Korea, Nederland, Nieuw-Zeeland, Portugal, Roemenië, Schotland, Spanje, Turkije, Verenigde Staten, Wit-Rusland, Zuid-Afrika, Zweden bezochten reizigers het Turnhouts begijnhofmuseum. Als domper op de feestvreugde maakte de voorzitter ook gewag van de onzekerheid rond het al dan niet openhouden van het Begijnhofmuseum. “Op 16 juni heb ik aangekondigd dat er in het najaar waarschijnlijk een tentoonstelling over 60 jaar Begijnhofmuseum zou geopend worden. Ik heb toen ook gemeld dat er geruchten waren dat dit prachtige museum alleen nog op afspraak zou te bezichtigen zijn. Ondertussen weten we nog altijd niet of deze maatregel wel degelijk deel uitmaakt van het besparingplan van de stad Turnhout. Hoe langer die onzekerheid duurt, hoe sterker dat gerucht wordt. De geruchten en het feit dat één van de twee suppoosten ontslag heeft genomen en niet vervangen wordt, heeft bij de medewerkers en de tentoonstellingsmakers de motivatie op diepvriestemperatuur gebracht, met als gevolg dat de tentoonstelling naar een latere datum verschoven werd en laat ons hopen niet definitief wordt afgelast.” Hugo vroeg in naam van De Vrienden van het Begijnhof de steun van alle aanwezigen, bij de vraag aan het College van Burgemeester en Schepenen om het unieke Begijnhofmuseum toegankelijk te houden voor de individuele bezoekers.,

Na deze passage in mineur kon de voorzitter dankzij het aanbod van Marcel Ponsele, vermaard barokhoboïst en een recente nieuwe bewoner van het begijnhof, een optreden van het barokensemble Il Gardellino als feestgeschenk aanbieden. De generale repetitie op de vooravond van het optreden van het ensemble in het kader van Musica Divina (het vroegere Festival van Vlaanderen) in Herentals werd een hoogstaand feestconcert.

Marcel Ponsele, hobo, in het midden, met Frank Coppieters, contrabas, links en Alain De Rudder, trompet, rechts.

Il Gardellino

Il Gardellino, in het Nederlands de distelvink, ontleent zijn naam aan het *concerto R90* voor fluit, hobo, viool, fagot en basso continuo van Antonio Vivaldi. Het is een Vlaams barokensemble, dat in 1988 onder impuls van hoboïst Marcel Ponsele en fluitist Jan De Winne werd opgericht. Il Gardellino is actief op het domein van de oude muziek. Het ensemble bestudeert de historische context van de muziek, interpreteert die om ze vervolgens in een eigentijds kader te herscheppen. In het repertoire staat Johann Sebastian Bach centraal. Het blijft echter een boeiende uitdaging om deze grootmeester in een ruimer perspectief te plaatsen tegenover zijn zonen en zijn bekende (Telemann, Händel, Vivaldi) en minder bekende tijdgenoten. Typisch voor het ensemble is de wil en voorkeur om een dialoog aan te gaan met historische ruimtes. De gedrevenheid, het spelplezier, de originele lezing van de partituur en de hoogstaande, fijnzinnige uitvoeringen zorgen telkens voor enorm enthousiaste reacties.

Il Gardellino is regelmatig te gast op de belangrijkste binnen- en buitenlandse festivals in Europa (Utrecht, Praag, Innsbruck, Leipzig enz.) en in Japan, de Verenigde Staten, Zuid-Amerika, Israël en Rusland. Het ensemble heeft al diverse cd's opgenomen voor de labels Accent, Klara, Eufoda, Signum en Passacaille. Met hun grote dosis ervaring en klasse hebben de muzikanten van dit ensemble al vele muzikale harten gestolen.

Het Brandenburgs Concerto nr. 2 voor trompet, fluit, hobo, strijkers en basso continuo.

Johann Sebastian Bach

Als eerste werk werd het *Brandenburgs Concerto nr. 2* van Johann Sebastian Bach (1685-1750) aangeboden. Dit concerto is het tweede deel van een verzameling van zes concerten in verschillende, wisselende instrumentale bezettingen (BWV 1046-1051). In 1717 werd Bach kapelmeester aan het hof van Cöthen en componeerde er zijn *Six Concerts avec plusieurs instruments*. In 1721 droeg hij dit werk op aan prins Christian Ludwig, markgraaf van Brandenburg. De 19de-eeuwse Duitse musicoloog en Bach-biograaf Philipp Spitta (1841-1894) gaf deze verzameling 150 jaar later de naam *Brandenburgse Concerten*.

Vinnig startte het *allegro* met een snelle opeenvolging van sololijnen, gespeeld door de viool, hobo, fluit en trompet. Daarop volgde een innig en warm *andante*, dan weer snel en levendig klonk als derde beweging het *allegro assai*. Stil genoten de aanwezigen in de bomvolle Begijnhofkerk.

Zvi Meniker aan het clavecimbel.

Concerto in d voor klavecimbel en strijkers.

Daarop volgde het *concerto in d* voor klavecimbel en strijkers (BWV1052). Het is een van de zeven concerten voor klavecimbel, strijkers en basso continuo die ontstonden tussen 1728 en 1740, toen J.S. Bach de leiding had over het door Telemann opgerichte Collegium Musicum van Leipzig. Dit werk zou een transcriptie zijn van een vroeg concert van Bach, naar alle waarschijnlijkheid voor viool. Met zijn klavecimbelconcerten zette Bach voor het eerst het klavecimbel volledig in als solo-instrument in een concerto.

Met een sterk en snel *allegro* in 4/4-maat in *d mineur* startte het concerto. Langzaam, rustig en gevoelvol klonk het *adagio* in 3/4-maat in *g mineur*; als derde beweging volgde het vinnige *allegro* in 3/4-maat in *d mineur*. Met zijn parelende klanken ging het klavecimbel in dialoog met de violen, cello en contrabas; innig klinkende muziek vulde de stille Begijnhofkerk. Met een daverend applaus dankte het publiek de musici.

Fluitist Jan De Winne

Antonio Vivaldi

Met het *fluitconcerto La Notte* brachten de musici Italiaanse barokmuziek. Dit werk is het tweede van zes fluitconcerten (*opus 10*) van Antonio Vivaldi (1678-1741). *La Notte* is het enige van de zes fluitconcerten in *mineur*. Waar de andere vijf concerten telkens drie bewegingen bevatten, bestaat dit *concerto in sol mineur* uit zes bewegingen. Een fijn en rustig *largo* bij het begin wordt gevolgd door een snel *presto* dat de titel *fantasmi* of spoken draagt en de aandachtige luisteraar hoorde de spoken sluipen. Een fijn zingend *largo* ging over in een snel en ritmisch *presto*. Rustgevend en zacht klonk het *largo* onder de titel *il sonno* of de slaap. Met een bruisend *allegro* werd dit virtuoos gebracht fluitconcert beëindigd.

Cantate voor sopraan, alt, tenor, bas, twee hobo's, fagot, strijkers en basso continuo.

Cantate

Als laatste werk werd de cantate *Allein zu dir, Herr Jesu Christ* (BWV33) voor sopraan, alt, tenor, bas, twee hobo's, fagot, strijkers en basso continuo van Johann Sebastian Bach (1685-1750) uitgevoerd. Bach schreef zijn kerkcantates als muzikale omlijsting van de zondagse kerkdienst; ze sloten inhoudelijk aan bij de lezingen en waren bedoeld als verduidelijking, een uitbreiding van het evangelie van die bepaalde zondag of kerkelijke feestdag. In Leipzig componeerde hij *Allein zu dir, Herr Jesu Christ* voor de 13de zondag na het feest van de Heilige Drievuldigheid (de 14de zondag na Pinksteren). Op 3 september 1724 werd deze cantate voor de eerste keer uitgevoerd. Voor deze cantate baseerde Bach zich op het koraal *Allein zu dir, Herr Jesu Christ* van Konrad Hubert (1507-1577), een lied uit de begintijd van het lutheranisme, dat in 1540 in Nürnberg werd gepubliceerd.

Deze cantate behoort niet tot de voor deze zondag aanbevolen liederen, maar is een boetelied dat tot Christus bidt om bevrijding van de last der zonden. "*Mich drückten Sündenlasten nieder, doch hilft mir Jesu Trostwort wieder*": die gedachte overheerst in de eerste vier cantatedelen. In het vijfde deel krijgen we de verwijzing naar de parabel van de Barmhartige Samaritaan (een niet-jood die zich ontfermde over een arme, geplunderde en mishandelde man): "*Gib, dass ich aus reinem Triebe als mich selbst den Nächsten liebe.*"

Lieven Termont, bas, Marcus Ullman, tenor, Margot Oitzinger, alt, en Griet De Geyter, sopraan.

“Het oogmerk en einddoel van alle muziek moet niets anders zijn dan de glorie van God en de verkwikking van de ziel.” Met die woorden duidde J.S. Bach zijn muziek. In de doodstille, stemmige Begijnhofkerk lieten de uitvoerders deze cantate als een belijdenis, als een gebed weerklinken. Een daverend applaus aan het einde van het optreden was de uiting van bewondering en waardering van alle aanwezigen.

Bloemen voor de musici als dank voor de prachtige uitvoering.

Sofie Wilder, coördinator van TRAM 41.

Sofie Wilder, coördinator van TRAM 41, dankte de musici, De Vrienden van het Begijnhof en de medewerkers van TRAM 41 voor het feestelijke concert en gaf daarna het woord aan Willy Van Geirt, schepen van cultuur, om de viering af te sluiten.

Willy Van Geirt, schepen van cultuur van de stad Turnhout.

Als schepen van cultuur feliciteerde Willy Van Geirt De Vrienden van het Begijnhof: “Zestig jaar oud worden is een hele prestatie.” Zestig jaar worden met de hulp van vrienden is een heuse krachttoer en verdient meer dan een dikke proficiat. Ik weet dat je op deze ouderdom al heel wat hete vuren hebt doorstaan. Ups and downs. En ja, we staan weer voor een brandhaard. Vrienden, branden moet je blussen. En na het blussen moet je weer opbouwen en daar heb je ook je vrienden weer voor nodig. Die vrienden

zitten nu allen te wachten op nieuws over de besparingen in onze stad. Ik begrijp dat: er zijn geruchten, er zijn gesprekken en er zijn persartikels. Het duurt nu al lang, dus het ongeduld stijgt. Er is een beetje nieuws: elke dienst, elke vereniging en ook de musea zullen door het besparingsbad moeten. Heel veel verhalen doen op dit moment de ronde, maar geen enkel verhaal kent de hele waarheid. Toch mag ik namens het college zeggen dat wij de musea en hun werking optimaal blijven steunen. Dat wij in de mate van het mogelijke binnen de marges van de besparingsoefening al het nodige zullen doen om de werking van de musea te blijven garanderen. Er zal, na bekendmaking van de besparingsoefening, maximaal overleg met de Museumraad volgen om deze maatregelen in de praktijk te brengen. Laat ons samen nadenken: hoe kunnen we met de mogelijkheden die ons aangereikt worden, zoveel mogelijk realiseren?"

Na een woord van dank aan Marcel Ponsele, De Vrienden van het Begijnhof, TRAM 41 en alle medewerkers nodigde schepen Van Geirt alle aanwezigen uit voor de receptie, die werd aangeboden door de Stad Turnhout.

Jeannine Corthals

Foto's: Ingrid Rombaut

Naschrift

Het Begijnhofmuseum wordt niet gesloten!

Na 27 september is er bij het Turnhoutse stadsbestuur heel wat veranderd: er is een nieuwe coalitie gevormd, nieuwe schepenen hebben de eed afgelegd en wanneer deze Begijnhofkrant verschijnt, zal er een nieuwe burgemeester zijn.

Ondertussen heeft het College de 'Beleidsplanning' voorgeteld. Eindelijk weten we dat het Begijnhofmuseum toegankelijk blijft voor individuele bezoekers, het museum wordt dus **niet** gesloten. Waarschijnlijk zullen de openingsuren zoals op de andere locaties ingeperkt worden en zal er gesnoeid worden in de werkingskosten. De Vrienden van het Begijnhof van Turnhout hopen dat de ereleden, donateurs en sponsors hen blijven steunen zodat zij de kruidentuin en het 'besloten hofje' kunnen blijven onderhouden en zoals in het verleden kunnen blijven helpen bij het in stand houden van het museumpatrimonium.

Hugo Vanden Bossche

Bijlage

Tekst en vertaling van cantate BWV 33

Allein zu dir, Herr Jesu Christ

1 Coro (Choral)

Oboe I/II, Violino I/II, Viola, Continuo

Allein zu dir, Herr Jesu Christ,
Mein Hoffnung steht auf Erden;
Ich weiß, dass du mein Tröster bist,
Kein Trost mag mir sonst werden.
Von Anbeginn ist nichts erkorn,
Auf Erden war kein Mensch geboren,
Der mir aus Nöten helfen kann.
Ich ruf dich an,
Zu dem ich mein Vertrauen hab.

2 Recitativo B

Continuo

Mein Gott und Richter, willst du mich aus dem Gesetze
fragen,
So kann ich nicht,
Weil mein Gewissen widerspricht,
Auf tausend eines sagen.
An Seelenkräften arm und an der Liebe bloß,
Und meine Sünd ist schwer und übergroß;
Doch weil sie mich von Herzen reuen,
Wirst du, mein Gott und Hort,
Durch ein Vergebungswort
Mich wiederum erfreuen.

3 Aria [Alt]

Violino I con sordino, Violino II, Viola, Continuo

Wie furchtsam wankten meine Schritte,
Doch Jesus hört auf meine Bitte
Und zeigt mich seinem Vater an.
Mich drückten Sündenlasten nieder,
Doch hilft mir Jesu Trostwort wieder,
Dass er für mich genug getan.

1 Koor (Koraal) [S, A, T, B]

Alleen op U, Heer Jezus Christus
is mijn hoop gericht op aarde;
Ik weet dat gij mijn trooster zijt
en niets anders kan mij troosten.
Van meet af aan is niets anders uitverkoren,
op aarde werd geen mens geboren
die mij uit de nood helpen kan.
Ik roep u aan
in wie ik mijn vertrouwen heb.

2 Recitatief [Bas]

Mijn God en Rechter,
als Gij mij uit de wet be vraagt,
dan kan ik,
omdat mijn geweten mij tegenspreekt,
op duizend vragen niet één antwoord geven.
Ik ben arm aan geestkracht en liefde
en mijn zonde is ernstig en bovenmatig groot.
Maar omdat ze mij van harte berouwen
zult Gij, mijn God en Beschermmer,
door een woord van vergeving
mij wederom verheugen.

3 Aria [Alt]

Hoe vreselijk wankelden mijn schreden,
maar Jezus hoort mijn smeken
en toont mij zijn Vader.
De lasten van zonden drukten mij neer
maar Jezus' troostwoord helpt mij weer
omdat Hij voor mij genoeg heeft gedaan.

4 **Recitativo T**

Continuo

Mein Gott, verwirf mich nicht,
Wiewohl ich dein Gebot noch täglich übertrete,
Von deinem Angesicht!
Das kleinste ist mir schon
zu halten viel zu schwer;
Doch, wenn ich um nichts mehr
Als Jesu Beistand bete,
So wird mich kein Gewissensstreit
Der Zuversicht berauben;
Gib mir nur aus Barmherzigkeit
Den wahren Christenglauben!
So stellt er sich mit guten Früchten ein
Und wird durch Liebe tätig sein.

4 **Recitatief [Tenor]**

Mijn God, verwerp mij niet,
hoewel ik uw gebod nog dagelijks overtreed,
van voor uw aangezicht!
Het kleinste gebod houden
is voor mij al veel te moeilijk;
maar wanneer ik maar bid
om niets meer als Jezus' bijstand,
dan zal geen gewetensnood mij
van mijn vertrouwen beroven;
Geef mij alleen uit barmhartigheid
het ware christengeloof!
Dat brengt goede vruchten voort
en zal in liefde werkzaam zijn.

5 **Aria (Duetto) T B**

Oboe I/II, Continuo

Gott, der du die Liebe heißt,
Ach, entzünde meinen Geist,
Laß zu dir vor allen Dingen
Meine Liebe kräftig dringen!
Gib, dass ich aus reinem Triebe
Als mich selbst den Nächsten liebe;
Stören Feinde meine Ruh,
Sende du mir Hülfe zu!

5 **Aria (Duet) [Tenor, Bas]**

God die liefde heet,
ach, zet ook mijn Geest in vuur en vlam,
dat ik u boven alle dingen
krachtig liefheb!
Geef dat ik met een zuiver motief
mijn naaste liefheb als mijzelf;
en verstoren vijanden mijn rust,
zend Gij mij dan uw hulp!

6 **Choral**

Oboe I e Violino I col Soprano, Oboe II e Violino II coll'Alto, Viola col Tenore, Continuo

Ehr sei Gott in dem höchsten Thron,
Dem Vater aller Güte,
Und Jesu Christ, sein'm liebsten Sohn,
Der uns allzeit behüte,
Und Gott dem Heiligen Geiste,
Der uns sein Hülff allzeit leiste,
Damit wir ihm gefällig sein,
Hier in dieser Zeit
Und folgend in der Ewigkeit.

6 **Koraal [S, A, T, B]**

Eer zij God op de hoogste troon
de Vader van alle goeds,
en Jezus Christus, zijn liefste Zoon
die ons altijd behoedt,
en God de Heilige Geest,
die ons zijn hulp altijd geeft,
opdat wij Hem welgevallig zijn
hier in deze tijd
en vervolgens in de eeuwigheid.

Vertaling: Leo De Leeuw

